ARENE

25.5.2021

Eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunnalle

Arenen lausunto hallituksen esityksestä jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskukseksi

HE 76/2021

Yleiset huomiot esitysluonnoksesta

Jatkuvan oppimisen uudistus on yksi pääministeri Sanna Marinin hallituksen osaamiseen ja työelämään liittyvistä kärkihankkeista. Sen lähtökohtana on laajasti jaettu tilannekuva aikuisväestön kouluttautumisesta ja mahdollisuuksista osallistua uuden oppimiseen. Toinen lähtökohta on, että muuttuvassa työelämässä osaamisen kehittäminen on entistä välttämättömämpää nykyistä suuremmalle joukolle ihmisiä.

Suomi on aikuisten kouluttautumisen kärkimaa, mutta koulutukseen osallistuminen on vahvasti kasautunut. Tilannekuva on ollut tiedossa pitkään ja siitä on laajaa yksimielisyyttä toimijoiden kesken. Aliedustetut ryhmät ja heidän osallistumisensa esteet eivät ole muuttunut yli kymmeneen vuoteen.

Myönteistä esityksessä jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskukseksi on pyrkimys rakentaa OKM:n ja TEM:n hallinnonalojen yhteinen organisaatio. Esitys uudeksi organisaatioksi pyrkii tuomaan omistajuutta ja koordinaatiota jatkuvan oppimisen, osaamistarpeiden ennakoinnin ja elinikäisen ohjauksen kehittämiseen. Nykyisin vastuu näistä toimista ja niiden kehittämisestä jakautuu eri tahoille, joiden intressit eivät välttämättä ole yhdensuuntaiset. Elinikäisen ohjauksen kehittäminen on perustunut hankerahoitukseen.

Lakiesitys paljastaa ongelmia koulutusjärjestelmän ohjauksessa. Lainsäädäntöön, lupamenettelyihin ja rahoitusmalleihin perustuva ohjausjärjestelmä ei vastaa yhteiskunnan moninaisiin osaamiseen tarpeisiin. Hallituksen esityksen perusteluissa pitäisi paremmin perustella, miksi uusi organisaatio tehtävineen on parempi vaihtoehto kuin nykyisten korkeakoulujen ja koulutuksen järjestäjien ohjauksen kehittäminen. Korkeakoulut ja koulutuksen järjestäjät tekevät jo nyt alueellisesti tiivistä yhteistyötä työelämän ja viranomaisten kanssa oman koulutustarjontansa kehittämisessä.

Korkeakoulujen lainsäädännön ja rahoitusmallin viimeaikaiset muutokset ovat nostaneet jatkuvan oppimisen näkyvyyttä, mutta sen yhteydessä ei pohdittu tarjonnan sisältöjä tai muotoja. Rahoitusmallin muutos on tarkoittanut rahoituksen siirtämistä tutkintokoulutuksesta jatkuvan oppimisen tarjontaan. Samaan aikaan korkeakouluja on ohjattu lisäämään opiskelijamääriä.

Ohjausjärjestelmää ovat tosiasiassa täydentäneet lukuisat hankkeina toteutetut kehittämistoimet. Hankkeet ovat jääneet osin yksittäisiksi teoiksi, sillä niiden tuloksia ei ole otettu osaksi normaalia toimintaa resurssipulan vuoksi.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

ARENE

25.5.2021

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä tehtävistä

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen perustamisella on voitava muuttaa lakiesityksen alussa kuvattua nykytilaa. Muutoksen aikaan saaminen edellyttää palvelukeskukselta riittäviä resursseja, jotta sen toiminta olisi vaikuttavaa. Palvelukeskukselle esitetyt neljä perustehtävää ovat laajoja. Niiden toteutuminen laadukkaasti edellyttää palvelukeskukselta kykyä rakentaa vuorovaikutteinen yhteistyö erityisesti muihin kansallisiin ja alueellisiin tieto-, ohjaus- ja neuvontapalveluiden ja ennakoinnin toimijoihin.

Osa esitetyistä tehtävistä jää edelleen hahmottumatta. Esimerkiksi tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluiden koordinoinnin osalta jää epäselväksi, mitä koordinointityö käytännössä tarkoittaa. Lisäksi esityksen perusteluissa esitetyt ammattikorkeakouluja koskevat toimenpiteet jäävät ohuiksi, eivätkä ne tunnista jo olemassa olevia ja toimivia jatkuvan oppimisen malleja.

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä koulutus- ja osaamispalveluiden rahoitusmuodoista

Koulutus- ja osaamispalveluiden rahoittaminen ja valtionavustukset näyttävät olevan palvelukeskuksen keskeinen tehtävä. Valtionavustusten ja hankintatoiminnan rinnakkaisuus tunnistavat korkeakoulujen ja koulutuksen järjestäjien erityisen roolin osaamisjärjestelmässä. Hankintatoiminnan sisältö jää lakiluonnoksessa vielä monilta osin epäselväksi.

Koulutus- ja osaamispalveluiden rahoittamisen kokonaisuuteen on lausunnossa vaikea ottaa kantaa, koska käytössä olevan rahoituksen jakautuminen valtioavustuksiin ja hankintoihin päätetään ilmeisesti keskuksen kehittämissuunnitelmissa ja vuosittaisissa toimintasuunnitelmissa.

Huomiot palvelukeskukselle esitetystä hallintomallista

Palvelukeskuksen yhteyteen asetettavan neuvoston esitetty kokoonpano on vanhanaikainen. Siitä puuttuvat koulutuksen järjestäjien, korkeakoulujen ja kuntien edustajat, vaikka viimeksi mainitut ovat saaneet uusia tehtäviä työllisyyden hoidossa. Arene esittää neuvoston kokoonpanon laajentamista mainituilla tahoilla.

Seitsemännen pykälän yhteistyövelvoitteen rajaaminen Opetushallitukseen ja ELY-keskuksiin ei tue eikä tunnista toisessa pykälässä yhdeksi neljästä perustehtävästä asetettavaa alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tukea ja vaikuttavuuden edistämistä.

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen jatkovalmistelussa ja toiminnan käynnistämisessä on huomioitava koulutuskentän toimijoiden osallisuus. Tämä koskee erityisesti korkeakouluja ja ammatillisen koulutuksen järjestäjiä, jotka tulisi mainita yhteistyövelvoitteen piirissä.

Muut huomiot esitysluonnoksesta

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto
Arene ry
www.arene.fi

25.5.2021

Palvelukeskuksen toimintaa tulee kehittää jatkuvan oppimisen tarvitsija keskiössä. Ennakointitiedon mukaan työelämässä tullaan tarvitsemaan yhä enemmän korkea-asteen osaamista ja sen jatkuvaa päivittämistä. Esityksen lähtökohdissa ei kuitenkaan ole erityisesti huomioitu koulutetun työvoiman näkökulmaa.

Oppimisen tapoja ja muotoja ei tule säädellä liikaa. Korkeakoulut tarjoavat jo tällä hetkellä niin valmiita kuin räätälöityjä ratkaisuja, jotka mahdollistavat joustavan opiskelun työn ohella ja erilaiset etäopiskelun mahdollisuudet. Palvelukeskuksen toimintamallin ja palvelujen tulee olla linjassa Korkeakoulujen digivisio 2030:n tavoitteleman tulevaisuuden kanssa.

Jatkuvan oppimisen uudistuksessa tulee huomioida Suomen kaikki kansalliskielet ja muut kieliryhmät tarkoituksenmukaisella ja riittävästi resursoidulla tavalla. Jatkuvan oppimisen kokonaisuuksia on jo rakennettu ja voidaan lisääntyvästi rakentaa kaksi- ja monikielisinä.

Palvelukeskuksen toimintamallin ja toiminnan arviointiin tulee rakentaa korkeatasoinen arviointijärjestelmä, ja palvelukeskuksen toiminta ja vaikutukset tulee arvioida säännöllisesti. Arviointivastuu voisi olla esimerkiksi Kansallisella koulutuksen arviointikeskuksella.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Mervi Vidgrén
puheenjohtaja

Samuli Maxenius
va. toiminnanjohtaja

Lisätietoja: va. toiminnanjohtaja Samuli Maxenius (040 650 1006, samuli.maxenius@arene.fi)